

De verleiding weerstaan

Grenzen aan
beïnvloeding
van gedrag door
de overheid

RAAD VOOR
MAATSCHAPPELIJKE
ONTWIKKELING

Aanleiding

- De terugtrekkende overheid doet een beroep op de autonomie van burgers.
- Inzichten uit de psychologie en de gedragseconomie laten zien dat de autonomie van burgers is begrensd.
- Er is een 'autonomiekloof' tussen wat de samenleving van burgers verwacht en waartoe zij in staat zijn.

Aanleiding

- Traditionele strategieën van de overheid zijn ontoereikend om de 'autonomiekloof' van de burger te overbruggen.
- Nudging strategieën hebben de belofte in zich dat zij de autonomie van burgers kunnen versterken.
- Maatschappelijke organisaties, met name bedrijven, nudgen al veelvuldig.

Aanleiding

- Nudging door de overheid is echter omstreden: tegenstanders vrezen paternalisme, manipulatie en een technocratische aanval op democratische kernwaarden.

Aanleiding

- Nudges zouden de autonomie van burgers versterken, omdat:
 - Zij de waarden van burgers niet aantasten
 - Burgers zich aan nudges kunnen onttrekken
 - Nudges in het belang van burgers zelf zijn

Vraagstelling

- Onder welke voorwaarden kan de overheid de autonomie van burgers versterken met behulp van nieuwe inzichten uit de psychologie en de gedragseconomie?

Vraagstelling

Analyse

- Tassen nudges de waarden van burgers aan?
 - Positieve en negatieve vrijheid.
 - Autonomieparadox: hoe kan de overheid de positieve vrijheid van burgers vergroten zonder hun negatieve vrijheid onaanvaardbaar aan te tasten?
 - Nudges dienen burgers niet te 'duwen', maar hun vermogen te versterken om verleidingen te weerstaan die niet in lijn zijn met hun eigen waarden en doelen.

Voorbeeld

- Beïnvloeden nudges de waarden van burgers?

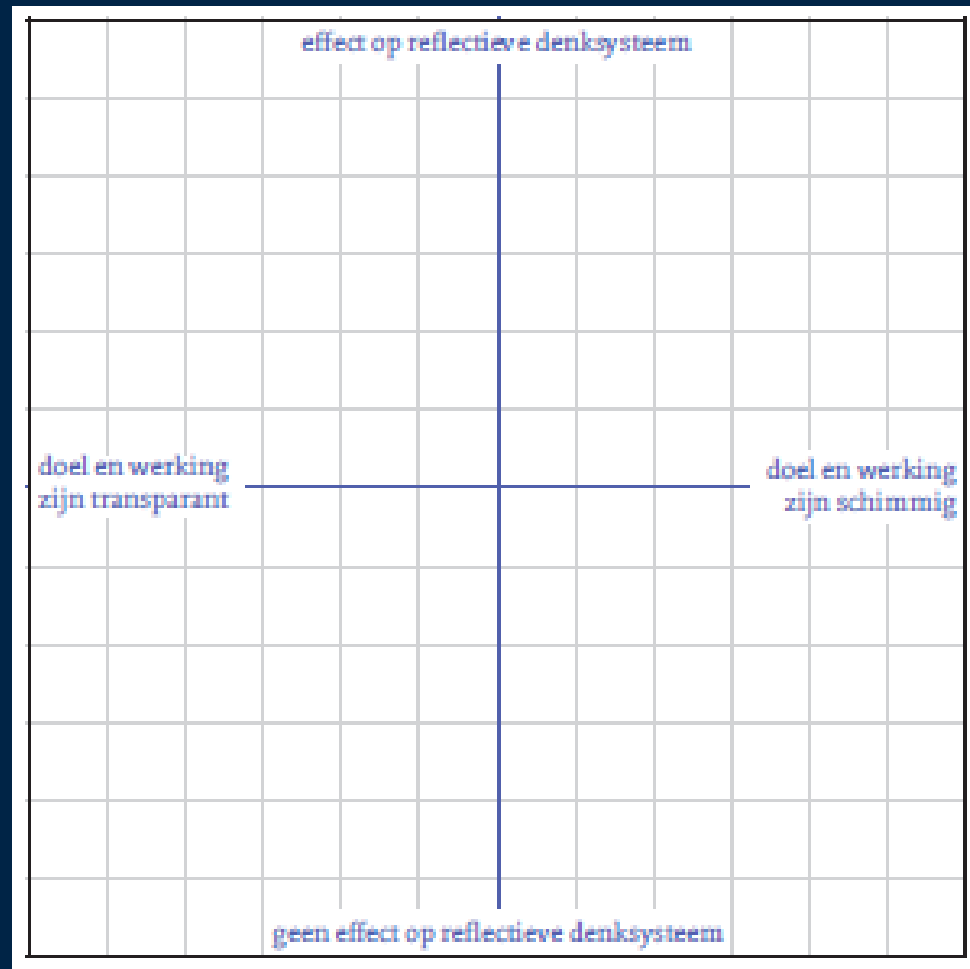

Analyse

- Kunnen burgers zich aan nudges onttrekken?
 - Vier typen nudges (automatisch vs. reflectief; transparant vs. schimmig).

Analyse

Analyse

- Kunnen burgers zich aan nudges onttrekken?
 - Zijn de intentie en beoogde werking van nudges transparant en kunnen burgers ze doorzien en kiezen voor een alternatief?
 - Nudges dienen burgers aan het denken te zetten en zo transparant mogelijk te zijn.

Analyse

- Zijn nudges in het belang van burgers zelf?
 - Het omstreden karakter van beleid; afhankelijk van overeenstemming over doel en middel.
 - Wie is er het beste in staat om het beoogde doel en middel te bepalen?
 - Als onderwerpen meer omstreden zijn, dienen burgers meer zeggenschap te hebben en moet de overheid terughoudender zijn.

Conclusie

- Nudges tasten niet de waarden van burgers aan zolang zij het keuzevermogen van burgers versterken om verleidingen te weerstaan die niet in lijn zijn met hun waarden en doelen.
- Burgers kunnen zich aan nudges onttrekken zolang de beoogde werking en intentie van nudges transparant zijn en burgers bewuster van hun handelen worden gemaakt.
- Nudges zijn in het belang van burgers zolang zij daar zelf voldoende zeggenschap over hebben.

Aanbevelingen

- Terughoudendheid bij omstreden onderwerpen; maak de beoogde waarden en werking inzichtelijk in een open en constructief politiek debat.
- Voldoende gemeenschappelijke en onafhankelijke kennisontwikkeling; houd de (onverwachte en onwenselijke) effecten van nudges in de gaten.
- Transparantie en tegenkrachten in het democratische beleidsproces; zorg voor kanalen waar burgers hun kritiek en bezwaren over nudges kunnen uiten.

Grenzen aan
beïnvloeding
van gedrag door
de overheid

WWW.ADVIESORGAAAN-RMO.NL
RMO@ADVIESORGAAAN-RMO.NL
@ADVIESORGAAANRMO